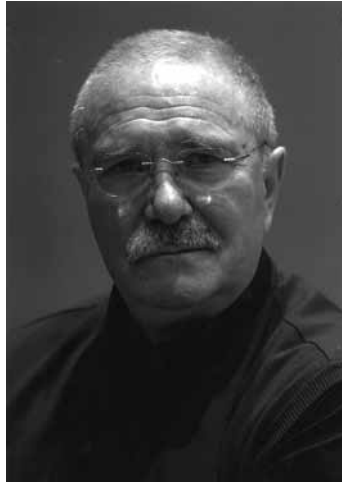
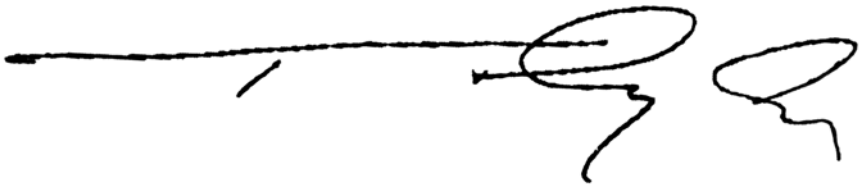

Tordy Géza

színész, rendező (Budapest, 1938. május 1.)

Boldog Karácsonyt,
szépséggel mindenkié
És csók

Juhász Előd

zenetörténész, újságíró (Budapest, 1938. május 4.)

Édesanyám Nagybányáról, édesapám Nagykárolyból származott, de már Budapesten kötöttek házasságot. Én Pesten születtem (hajnali fél ötkor). A második világháborúról, Budapest ostromáról csak mozaikképeket őrzök: heteken át összezsúfolódva éltünk a Vár alatti Batthyány utcai tömbház pincéjében. Szirénázás, bombatámadások, katonák, hullák, törmelékek, felfordult lovak, sorban állás – lókolbász, puliszka – és egymásba kapaszkodás, újrakezdés...

Iskolák: kitűnő eredménnyel. Az elemiben: papírral beragasztott ablakok, hideg – de melegszívű, kiváló tanárok. Első „írói” zsengek – természetesen az ostromról, háborúkról... A folytatás: szép, harmonikus évek az Attila utcai általános iskolában, majd az akkoriban százéves centenáriumát ünneplő Toldy Gimnáziumban.

És a zene? A családban felmenőim között vannak muzikusok: nagyapám tanárember volt és magyar nótákat is írt. Anyai nagybátyám profi karmester-zeneszerző-zeneíró lett. Apám még a műegyetemi tanulmányai idején hegedült... Ennyi. Nálam: semmi rendkívüli. Tízéves kortól zongoraórák – intőkkal, botladozva. Tizenhat éves elmúltam, amikor szinte villámcsapásként tudatosodott: a ZENE! Esméletlen sokat kellett behoznom.

1956 nyarán érettségiztem a Toldy Gimnáziumban, ahová – kiváló tanárai miatt – nagyon szerettem járni. Októberben szinte a teljes társaság Nyugatra ment, érettségi találkozóink ezért mind a mai napig nincs. Kár! Csak egyik osztálytársammal, a későbbi Oscar-díjas Szabó Pistával szoktuk olykor végigfutni a névsort, ki hol, hogyan – és egyre inkább: ki már nem...

Egyszerre három helyre felvételiztem. A Zeneakadémiára, karmester, illetve zenetudományi szakra és – mivel a művészeti főiskola mellett erre akkor volt lehetőség – a közgáz külkereskedelmi szakára, hogy legalább a nyelvtudást lehessen ott tökéletesíteni. A háromból kettő sikerült: a zenetudományi és a külkereskedelmi – de ekkor már a döntés nem volt kétséges.

Öt csodálatos esztendő a Zeneakadémián! Életre szóló tarisznát kaptam, ragyogó professzoroktól: Bartha Dénes, Bárdos Lajos, Gárdonyi Zoltán, Kókai Rezső és talán mindenekelőtt Szabolcsi Bence! Boldogságban, szinte lebegve jártam-keltem, valósággal ittam minden szavukat. És persze Ujfalussy József-ről és Szegedi Ernőről sem feledkezhetem meg, utóbbinál zongoratudásomat fejlesztettem. És legalább ilyen fontos volt szinte minden este az opera- vagy koncertelőadás – néha még pendlizve is. Közben egyre több cikkem, kritikám, recenzióm jelent meg szaklapokban és másutt: évtizedek során több mint 1400 publikáció! (Ezek persze nem egyformán fajsúlyosak.)

1961 nyarán diplomáztam, 1962-ben gyakornok voltam a Zeneműkiadó Vállalatnál, 1963 januárjától pedig *belső*s zenei szerkesztő lettem a Rádiónál,

ahol alulról jártam szinte mindent végig, ami igencsak jó iskola volt. Hamarosan riportokat is készíthettem, majd élő műsorokat, egyre érdekesebbeket és mind többet. Mégis, 18 év után megérlelődött bennem az elhatározás: váltani kell! Ezt a kockázatos lépést 1981 nyarán tettem meg a tévé felé. De ne szaladjunk ennyire előre.

1966–67-ben Ford-ösztöndíjasként egy esztendeig tanulmányoztam az Egyesült Államokban az amerikai zenét és zenei életet. Előzmény: az 1964-ben megjelent első könyvem (*Gershwin*), ami jó „belépőnek” bizonyult. Évek múlva, 1974-ben az ELTE-n doktoráltam filozófia-esztétika szakon. Témám – mi más? – a zene „közvetítésének” megannyi lehetősége volt.

A rádiós *Zeneközelben* és „testvére”, a televíziós *Zenebutik* sorozat mintegy négy évtizeden keresztül adta munkám vezérfonalát. 2005 februárjától újabb feladat talált meg: múzsarandevúk megvalósítása a Szépművészeti Múzeumban. A múzeumi vezetés fontos célja: minél szélesebbre kitérni a kapukat, hogy ne csak a szorosan vett képzőművészet rajongóié legyen a múzeum. Ehhez hívjuk segítségül a társművészeteket, ezeken belül hangsúlyozottan a zene különböző műfajait. Ennek a koncepciónak kialakításában, tartalommal megtöltésében és a csütörtök esti ún. *Múzeum+estek* házigazdaszerepében vállaltam örömteli és számomra is fontos szerepet.

Zeneátadás – zenehidépítés: ez kíséri végig pályámat: szóban, képen, írásban (a már említett cikkek mellett 13 könyv). És mivel a hivatás, hobbi és a „munka” a sors kegyelméből életemben eggyé vált: ez ad még a hetven felé is közeledve töretlen erőt és hitet.

Székely Édes

SEBESTYÉN MÁRTÁVAL

Földi Imre

súlyemelő (Kecskemét, 1938. május 8.)

Kecskemétről a Tatabányai Bányász SC-hez kerültem, ahol három-négy hónapi edzés után országos súlyokat emeltem. Ekkor éreztem leginkább az akaraterőt magamban, és edzőim is azt mondták, hogy ilyen erővel világ-bajnok is lehetek. Eredményeim egyre nőttek, megnyertem az '58-as magyar bajnokságot, így a római olimpián ott volt a helyem, és hatodikként végeztem. Nagyon fellelkesített, világversenyek sora következett, 1959-ben harmadik lettem Varsóban 295 kg-mal. 1964-ben várták tőlem az aranyat, de ez sajnos nem sikerült, ahogy 1968-ban sem. Akkor történt, hogy a győztessel azonos eredményem lett, de nagyobb testsúlyom miatt a második helyre szorultam: mindketten 367,5 kg-ot teljesítettünk, de én 30 dekagrammmal nehezebb voltam.

Öt olimpián vettem részt, és mind-egyiken pontszerző helyen végeztem, végül az utolsó, 1972-es müncheni olimpián az iráni és a szovjet fiúval nagy versenyben új világcsúccsal szereztem meg az első helyet. Az aktív sporto-

lást 1978-ban fejeztem be, 1976-ban a Testnevelési Főiskola Továbbképző Intézetében edzői oklevelet szereztem, és 1988-ig a Tatabányai Bányász súlyemelő szakosztályának edzője voltam.

Legnagyobb örömöm, hogy 2007. január 31-én a Nemzet Sportolója lettem.

Eredményeimért a családom éppúgy megküzdött, ahogy én, mindig melletttem álltak. Lányom vitte tovább a sportot a családban, ő 15-szörös magyar bajnok és 16-szoros Európa-bajnok.

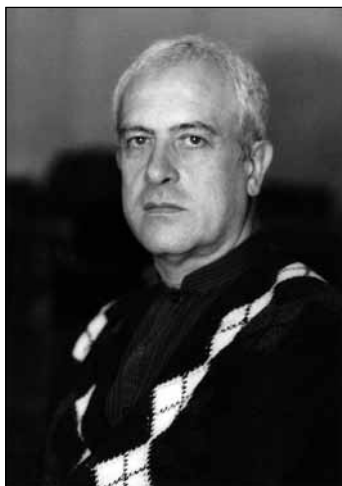
- olimpiai bajnok (1972)
- olimpiai 2. helyezett (1964, 1968)
- olimpiai 5. helyezett (1976)
- olimpiai 6. helyezett (1960)
- ötszörös világ-bajnok (összetett: 1965, 1969, 1972; lökés: 1972; nyomás: 1972)
- ötszörös világ-bajnoki 2. helyezett (összetett: 1961, 1962, 1964, 1966, 1968)
- kétszeres világ-bajnoki 3. helyezett (összetett: 1959, 1963)
- tízszeres Európa-bajnok (összetett: 1962, 1963, 1968, 1970, 1971; nyomás: 1969, 1970, 1971; lökés: 1971; szakítás: 1973)
- ötszörös Európa-bajnoki 2. helyezett (összetett: 1961, 1965, 1966; szakítás: 1969; lökés: 1970)
- kétszeres Európa-bajnoki 3. helyezett (összetett: 1959, 1964)
- tizenháromszoros magyar bajnok (1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1965, 1968, 1969, 1970, 1972, 1973, 1974, 1975)
- ötszörös csapatbajnok

Földi Imre

Gombár Endre

író, műfordító (Balassagyarmat, 1938. május 12.)

Abban a nevezetes évben, amikor egyébként Budapesten tartották az eucharisztikus világkongresszust, a Bika jegyében születtem. Nem hiszek az asztrológiában, de mégis elgondolkodtató, hogy azok a tulajdonságok, melyeket eme címszó alatt elősorolnak az arra hivatott szakemberek, számomra különös módon, javarészt illenek rám. Még tartottak a '30-as évek

gazdasági világválságának utóréngései, de az egyáltalán nem túl távoli jövőből az emberek már hallani vélheték a német Tigris és a szovjet T-34-es páncélosok baljós dübörgését is. Klasszika-filológus, latin-görög szakos gimnáziumi tanár édesapám csak családi összeköttetések révén kapott fizetés nélküli állást a balassagyarmati Balassi Bálint Gimnáziumban. Így hozott Balassagyarmatra a gólya, szintén tanári diplomával rendelkező, de munkahelyről nem is álmodható édesanyám, no meg jómagam szerencséjére, mert bár, amint fentiekből kiderült, azok sem voltak éppen könnyű idők, mégsem rendelt el senki kórház- és szülészeti osztály-bezárásokat, ágyszámcsökkentést vagy teljesítmény-, volumen-korlátozást.

Két évvel később kis családunk Újpestre költözött, ahol édesapám már rendes tanári kinevezést nyert a Könyves Kálmán Gimnáziumban. Igen ám, de hamarosan nyakunkon volt a háború, sőt, hogy úgy mondjam, egyenesen a bőrünkön érezhettük, amikor

1944-ben a rettenetes szőnyegbombázásokkal „megpuhították” a fővárost, majd pedig hónapokig ostromolták, míg el nem esett. De akkor már a Kis-Gellért-hegy oldalában dacoló családi házban laktunk, ahol az emeleti lakást anyai nagymamám átengedte nekünk. Hallottam a rádióban Horthy kormányzó proklamációját, lelkenedezve rohantam át szüleim szobájába, kö-

zölve, hogy „Apu, Anyuci, képzeljétek, azt mondta a rádió, hogy vége a háborúnak!” Így értelmeztem a kormányzó elszánt – egyesek szerint elkésett – kiugrási kísérletét. Egy reggelen – kis szobám a Budaörsi útra nézett – ijedségtől bénultan meredtem a Balatoni út irányából az Alkotás utca felé tartó, hármassorokban csikorgó-csörömpölő-dübörgő német tankok félelmetes menetére. Úgy emlékszem, hogy fekete zubbonyt és csuklyára emlékeztető valamit viseltek a fejükön a lövegtorony mögött álló katonák. Hitler megszállta Magyarországot.

Balszerencsénkre házunktól csupán néhány száz méterre volt a németek egyik fontos bázisa, az úgynevezett Sziklaközpont. Valamelyik este, amikor a bombázások már javában folytak, sőt a Logodi utca egyik házát már súlyosan megrongálta egy szovjet tüzérségi lövedék, egy szovjet vadászbombázó két, egyenként egymázsás bombát dobott a házra, a Sziklaközpontnak szánták, kicsit mellétrafáltak. Az egyik bomba tőlem hat

méterre robbant fel. A hajam szála sem görbült meg; pedig akkor még volt hajam... A Gondviselés... Más nem lehet.

A világegés utáni évek olyanok voltak, amilyenek. Mint az akkor élt emberek többségének. Zsíros kenyeret ettünk hagymával. Rengeteget játszottunk. Minden második nap megmáztuk a Sas-hegy szikláit. Az általános iskola befejezése után a József Attila Gimnáziumban érettségiztem. 1956-ban... A forradalomban nem vettem részt, de reggeltől estig rőttem Budapest utcáit. Forradalmárok, szinte gyereksorban lévő szovjet kiskatonák, ritkán ávósok szétroncsolt, megégett holttesteibe botlottam. Voltak kerületek, amelyeket sokkal kegyetlenebbül szétlőttek-szétbombáztak, mint a háborúban.

Elektromérnök akartam lenni, „helyhiány” miatt nem vettek fel: az értelmiségi származás nem volt jó ajánlólevél. 1957-ben biztosra mentem, nem akartam éveket veszíteni. Így lettem az ELTE-n magyar-orosz szakos. Volt gimnáziumi osztálytársaim a hátam mögött összesúgtak: „Ez a Gombár áruló!” Hiába magyaráztam nekik, hogy Puskin, Lermontov, Dosztojevszkij, Tolsztoj és Csehov, csak legyintettek. Aztán az egyetemen észak felé fordultam: a magam erejéből megtanultam finnül. Nagyrészt Képes Géza tanácsára. Amikor elvégeztem az egyetemet, már megjelentek első műfordításaim. És 1965-ben a máig is legjelentősebb, Mika Waltari *Szinuhe* című regénye. Noha mindent egybevetve csak három évet éltem Finnországban, mégis második hazámnak tartom. Számtalan nagyon közeli barátot szereztem ott, a világban a finn tollforgatók közül a leg híresebb Waltarin és másokon kívül például Kalevi Sorsát, a finn történe-

lem leghosszabb ideig hivatalban volt miniszterelnökét is.

A '60-as években a Kulturális Kapcsolatok Intézetének skandináv referense, államközi kulturális egyezmények kidolgozója és egyik végrehajtója voltam, tizenöt éven át a magyar–finn kulturális vegyes bizottság tagja, olyan társakkal többek között, mint Bertha Bulcsú, Petrovics Emil, Szinetár Miklós, Szokolay Sándor. Persze hogy bizonyos szervektől engem is megkörnyékeztek. Néhány gyámoltalan kísérletet tettek arra, hogy beszervezzenek felbontott, Finnországba, Svédországba vagy más skandináv államba címzett levél precíz lefordítására, diplomatak beszélgetéseinek „fél füllel” történő meghallgatására etc. De aztán feladták. Kénytelen-kelletlen.

1997-ben az ELTE egyetemi docenseként vonultam nyugállományba. Harminc kötet műfordítás, válogatás finnból, észtből és lettből – minden irodalmi műfajból – került ki a tollam alól. A 18 kötetes Világirodalmi Lexikon főmunkatársa voltam. Egy saját novelláskötet (ez Finnországban is megjelent), egy versgyűjtemény, egy gyermekkönyv és két ifjúsági regény (a második 2006-ban jelent meg *Hangyaháború* címmel) fűződik még a nevemhez. Remélem és komolyan bízom benne, nem tűnik fel szerénytelenségnek, mert talán úgy illik, büszke legyek rá, hogy 1978-ban megkaptam a finn oroszán lovagrend I. osztályú Lovagkeresztjét, 2003-ban pedig idehaza a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével tüntettek ki. Végezetül hadd mondjam azt: elégedett meg elégedetlen is vagyok önmagammal. De talán ez így van rendjén.

Gyarmati Sándor

fotóművész (Budapest, 1938. május 13.)

Húszévesen kezdtem el fényképezni. Foglalkozásom és mentalitásom szerint műszaki ember voltam, géptervező, de vonzódtam a művészetekhez.

Nem csoda, hogy olyan művészeti ágat kerestem és találtam, ahol a kifejezőeszköz nem ecset, nem toll vagy agyag, hanem gép és objektív.

1962 és 1972 között 137 pályázaton és kiállításon vettem részt, igen jó eredménnyel.

A kiállítások közül a fele országos fotóművészeti kiállítás vagy külföldi pályázat volt.

Közöttük olyan neves kiállítások, mint például a Műcsarnokban megrendezett *A magyar fotográfia története* című kiállítás.

1966-ban felvettek a Magyar Fotóművészek Szövetségébe és később Művészeti Alap-tag lettem. A szövetség múzeumi bizottságában végeztem évekig munkát.

Nyolc egyéni kiállításom és több diavetitésem volt eddig. Tizenhat képem jelent meg az akkori Fotó című újságban. Készítettem könyvillusztrációt is, de leginkább a műszaki reklámfotó érdekelt. Katalógusokba, prospektusokba készítettem képeket.

Három budapesti és egy vidéki fotószakkört vezettem, amelyekben több kiváló fotós nevelődött (köztük Danis Barna fotóriporter).

Sajnos nagyon sok „hobbim” volt a fotózáson kívül, a munkám, a sport, a természetjárás, a család, pedig a fényképezés megszállottságot, egész embert kíván.

Lányom születése után egy ideig lemondtam az időigényes pályázatokon való részvételről.

Az 1981-es jubileumi fotótörténeti kiállításon két képpel szerepeltem.

A színes fényképezés elterjedése új lendületet adott, ezért a '96-os A látható jelen című országos fotópályázaton már színes fotókkal szerepeltem.

Ezután évekig a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete fotószalonjain és a Magyar Fotóművészek Szövetsége Senior alkotócsoportja kiállításain vettem részt.

2001-ben és 2004-ben az Egyesült Államokban meglátogattam néhány nemzeti parkot. Példaértékűnek tartottam a parkok rendezettségét, a létesítmények minőségét és a nagyszámú látogatót. Persze a legfontosabb a természeti csodák lenyűgöző szépsége volt.

Igyekeztem megörökíteni a látottakat, és a feledhetetlen pillanatokot remélem, sikerült megosztanom a Nemzeti Táncszínházban 2005 decemberében megrendezett *Természetesen Amerika* című kiállítás megtekintőivel.

2006-ban a Benczúr házban volt önálló kiállításom *Fák, színek, évszakok* címmel. Főszereplői a fák, melyekre csak tisztelettel és szeretettel tudok gondolni. Talán atavisztikus vonás is található ebben: nagyapám mintasztalos volt, édesapám asztalosipari szakoktató. A fa elkísér bennünket egész életünkben, képletesen: bölcsőtől a sírig. Barátságos anyagával otthonunk legmeghittebb tárgyait, bútorait adja, de ha kell, melegít, vagy éppen árnyékot ad.

A fa születik, küzd az elemekkel, gyümölcsöt, oxigént ad és rengeteg esztétikai élményt nyújt nekünk; virágaival, leveleinek, törzsének, ágainak színeivel, formáival. Öröm volt számomra ezeket a szépségeket megkeresni, megörökíteni. A természet mindig elbűvölt, mivel ő a legjobb rendező és esztéta. Ma inkább tájfotókat készítek a riport jellegű, emberközpontú képek helyett.

A mi generációnknak megadatott a fekete-fehér, majd színes filmes fényképezés után egy jelentős technikai fejlődés, a digitális fotózás lehetősége. A fényképezés eszköztára és közkeletűsége jelentősen bővült vele, sokkal könnyebb lett képeket készíteni, ez igaz, de azt vallom, hogy a jó képnek gondolatokat vagy érzéseket kell kifejeznie, szigorú kompozíciós formában, és ezen feltételek teljesedése a gép mögött álló embertől függ.

A kiállításaim célja az, hogy rádöbbsen az embereket arra, hogy lassítsanak, és álljanak meg egy pillanatra ebben az elgépiesedett és rohanó világban. Tiszteljük jobban, szeressük és óvjuk a minket körülvevő természetet!

Gyermak László

Gruber Hugó

színész (Budapest, 1938. május 28.)

Kiskőrösi lakosként, a fővárosban születtem meg. Éltem Ungváron, Budapesten, Sopronban, ahol szűk két hónapig, a bombázások megindulásáig jártam az első elemibe, majd a másodikba már Spital am Pyhrnben (Felső-Ausztria), ahová a Nemzeti Bank vonatával jutottunk el. Édesapám ugyanis katonatiszt volt, akit szülei tízéves korában, 1907-ben a kőszegi, Ottlik Géza által megörökített katonaiskolába írárták be. Így aztán, ahogy apámat helyezték ide-oda, ott laktunk mi is. Ausztriába azért menekültünk, hogy apámmal találkozzunk, de ez nem sikerült. Csehországban hadifogságba került, és immár másodszer került orosz fogságba. (1914–1917 Szibéria, 1945–1950 Kijev, 1950–1953 Kazincbarcika.) Ez utóbbi három évben nem tudtunk róla semmit sem. Pedig akkor már megvoltak az argentin útlevelelkepeink...

Hálát adok a jó Istennek, hogy édesanyám úgy döntött, hazajön négy gyermekével (két öcsémmel és a húgommal), mert nekem sem 1956-ban, sem később adandó alkalommal (az Állami Bábszínházzal beutaztuk a világot) eszembe nem jutott, hogy másutt is tudnék élni, mint itthon.

Három évig falusi gyerek voltam Sopron megyében, életem legszebb korszaka volt: egy szál klottgatyában, „mezténláb” rúgtam a port, harangoztam délben, mindennek megvolt a maga ideje... Esténként petróleumlámpa mellett mesélt Nagypám.

Mindenki mindenkinek köszönt aki szembejött – egyszóval ha bármikor fel akartam idézni azt a boldog kort, azt a nyelvjárást (szegény jó Sinkovits Imrével megtettük többször – vasi volt), ezt az adomát idéztem föl: „Riepceszemerén tavasszal nagy szárazság volt. Májusban sem akart esni az essűő. A niépek elmentek a templomba, és essűért imádkoztak a

Szűz Máriához. Másnap leesett a hó. Másnap ismét elmentek a templomba, és így imádkoztak: »Szűz Mária, értsünk szuót! Essűöt kértünk, nem pejg huót!«

Középiskolás tanulmányaimat Budapesten fejeztem be, majd miután származásom miatt sehová nem vettek fel – még zeneiskolába sem! –, édesanyám beimádkozott a kizárólag jeles végzettségű tanulók közé egyetlen jelesként a budapesti Piarista Gimnáziumba. Itt érettségiztem 1956 májusában.

Ami 18 éves koromtól számítható, mindent ennek a gimnáziumnak köszönhetek. Korosztályom nagyobb részétől eltérően – akik, mintegy diákcsínyként, az orosz nyelv elbliccelését írták táblájukra – a piaristák komolyan vették a kötelező nyelvtanulást. Kincs tanár úr, szerzetes, hadifogságát – latin-német szakos nyelvtanárként – arra használta, hogy megtanult oroszul. Én harmadikos gimnazistaként Tolsztojt olvastam szótárral... Lermontov- és Puskin-verseket mondvá megéreztem, mit jelent valamit eredeti nyelven érteni-mondani.

A pályámat is a kegyesrendi gimnáziumnak köszönhetem. Mivel érettségi után sem vettek fel sehová (építésmérnöknek készültem, festetem, rajzoltam), 1961-ben – miután 1954-ben kezdtem a gimnáziumban amatőr színházi tevékenységemet – augusztus 1-jén aláírtam a szerződést az Állami Bábszínházban. Negyvenhat éve vagyok tagja a színháznak (ma: Budapest Bábszínház), immár nyugdíjasként, nagy-nagy örömmre, már első nézőim unokáit szórakoztatom. A hetvenes évek óta szinkronizálok, televíziókban alámondok – hál' isten-

nek, van munkám... Feleségemmel, szül. Bölcskei Katalinnal (43 év) három – már felnőtt – gyermekünk és nyolc unokánk le nem írható társaságát élvezzük.

Addig szeretnék élni, amíg valakinek hasznára vagyok.

(Kitüntetések: Jászai Mari-díj 1990, érdemes művész 1998)

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'G' followed by 'Zs.' and a long horizontal line ending in a small hook.